COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr.2/2018
Vol. 149

UTILITATEA RESURSELOR CULTURAL-ECONOMICE ALE ZONEI DE OPERAȚII

Mihail-Cătălin LĂŢCAN

Rezumat: *Pentru a identifica tendinţele actuale în evoluţia conflictelor, este necesar să luăm în considerare și aspectele neletale, cum ar fi cele economice și culturale. Cu toate că aspectele economice și culturale nu dispun de capabilități cinetice, ele pot influența în mod covârșitor desfășurarea unei operații militare.*

În contextul unui mediu operațional interconectat și globalizat, sunt demarate, la nivelul armatelor naționale, transformări în ceea ce privește implementarea în procesul de planificare și execuție a operațiilor militare a resurselor economice și culturale din teatrul de operații. Aceste resurse și-au manifestat utilitatea în conflictele armate ale ultimului deceniu, contribuind, câteodată, în mod decisiv, la reușita sau eșecul unei campanii militare.

Cuvinte–cheie: *conflict armat, capabilități logistice, resurse economice, factori culturali, conflict asimetric, PSYOPS.*

1. Introducere

Multe dintre cele mai recente teorii care definesc natura războiului subliniază necesitatea de a înțelege aspectele culturale și economice ale conflictului. Cu peste două sute de ani în urmă, în 1833, Carl von Clausewitz afirma că ,,Prima și cea mai importantă hotărâre pe care trebuie să o ia un comandant este aceea de a stabili în mod clar ce fel de confruntare va fi și nu o luptă care se va transforma în ceva străin naturii sale”[1].

Elementul fundamental în rezolvarea unei confruntări, reliefat de Clausewitz, este acela de a identifica exact problema și centrele de greutate ale adversarului. Aici se încadrează și aspectele de ordin economic și cultural pe care prezentul articol le supune atenției.

Analizând conflictele armate din ultimul secol se evidențiază necesitatea înțelegerii aspectelor culturale de la nivelul teatrelor de operații. În fiecare dintre aceste conflicte, dintre care menționăm numai câteva, precum cele din Vietnam, Somalia, Haiti, Irak, Afganistan și Siria, istoria războaielor demonstrează că Statele Unite ale Americii și aliații săi au înțeles în mod greșit sau nu au luat în considerare în mod adecvat și la

Mihail-Cătălin LĂŢCAN, *Căpitan, doctorand în Științe militare al Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”, șef compartiment conducere logistică la Batalionul 84 Asigurare Date, Focșani.*
E-mail: lcm1080@yahoo.com

adevărata lor valoare aspectele economice și culturale în planificarea, conducerea și executarea operațiilor militare[2].

Deși, în mod aparent, în conflictele menționate, armatele SUA și ale țărilor partenere au avut supremația la nivelul efectivelor, tehnicii și tehnologiilor folosite, componentele cultural-economice, combinate cu tehnicile de agresiune asimetrică și hibridă folosite de armatele oponente au dus, de foarte multe ori, după o perioadă lungă de confruntări de uzură, la eșecul sau la retragerea coalițiilor. Deși, succesul absolut al actualelor operații din Irak, Afganistan și Siria nu poate fi încă determinat, datele inițiale demonstrează că planificatorii militari pot îmbunătăți integrarea analizei cultural-economice, de la nivelul teatrelor de operații, în procesul de planificare și conducere a misiunilor.

Până nu demult, mediul operațional era constituit doar din elemente care se puteau fi reprezentate pe hartă, cum ar fi: drumuri, clădiri, râuri, echipamente, granițe, însă, în ultima perioadă, evoluția conflictelor militare a evidențiat importanța covârșitoare a elementelor care nu pot fi trecute în legenda unei hărți, și anume: aspecte culturale, informaționale, evoluții economico-sociale, volatilitatea granițelor și alianțelor militare, aspecte care pot face diferența într-o confruntare militară.

Recent, s-au făcut eforturi substanțiale de către armatele moderne pentru a articula și armoniza, în planificarea, conducerea și executarea operațiilor militare, componentele non-tangibile de tipul celor socio-culturale cu cele tangibile ale echipamentelor militare.

Chiar dacă o mare parte a elementelor neconvenționale enumerate sunt apanajul PSYOPS[3] și ale conflictului hibrid, componenta cultural-economică, care afectează sprijinul logistic al forțelor combatante, poate oferi un avantaj sau, dimpotrivă, un dezavantaj, unităților care o utilizează în executarea misiunilor.

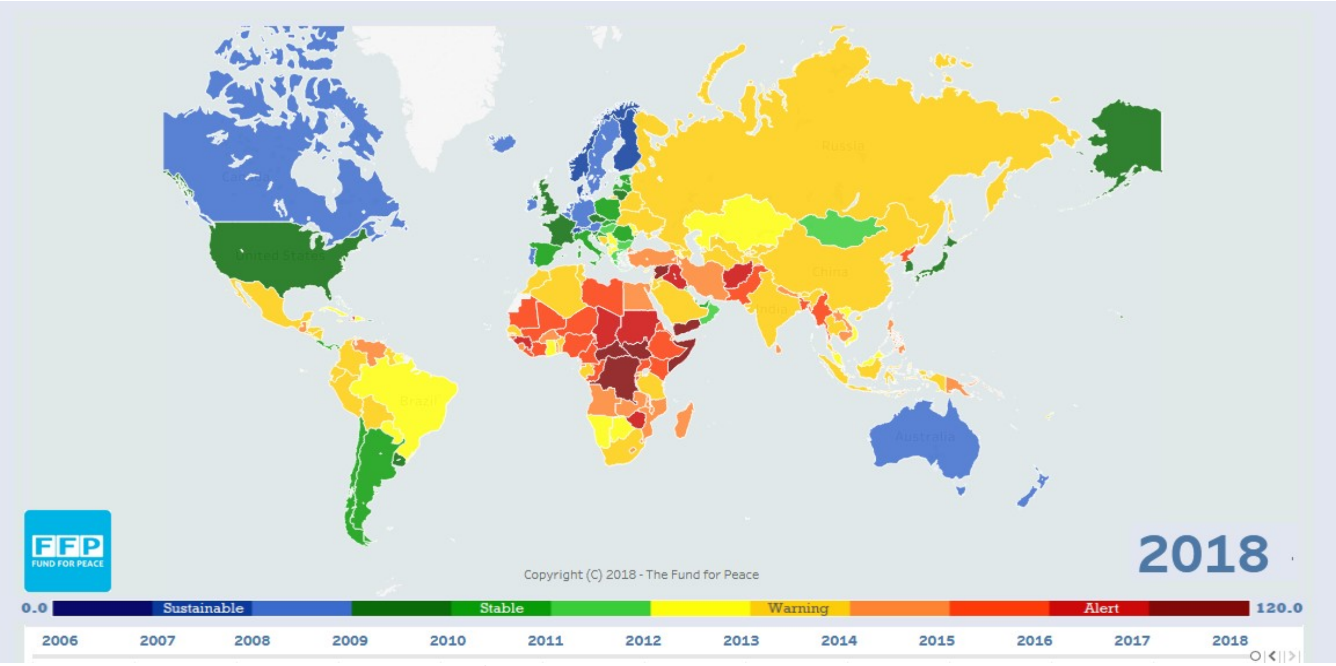
Astfel, având în vedere importanța acestor tipuri de elemente, prezenta cercetare își propune să ofere o perspectivă generală a utilității în actualitate a aspectelor economice și culturale în cadrul operațiilor.

2. Considerații generale privind mediul de desfășurare al conflictelor și al importanței aspectelor economice și culturale ale operațiilor militare

Se prefigurează ca, în viitoarele conflicte, se va manifesta tot mai mult fenomenul de anarhie întâlnit cu precădere în continentul african, fiind rezultatul combinării efectelor de creștere rapidă a populațiilor statelor africane, concomitent cu diminuarea resurselor naturale. De altfel, zonele cele mai puțin dezvoltate ale lumii au și cele mai numeroase state fragile (a se vedea indexul fragilității statale) la nivel internațional și credem că aceste regiuni pot servi drept cadru de analiză pentru conflictele viitorului.

Mai ales că presiunea demografică, dezvoltarea economică precară, subdezvoltarea infrastructurilor sociale (educație, sănătate, piața muncii, etc.) vor continua să existe în următoarele decenii, iar în prezent acestea sunt recunoscute ca factori favorizanți ai tensiunilor. Deci, este de așteptat ca nivelul conflictualității în aceste regiuni să rămână unul ridicat.

Figura nr. 1: Africa, regiunea cu cel mai ridicat nivel de fragilitate

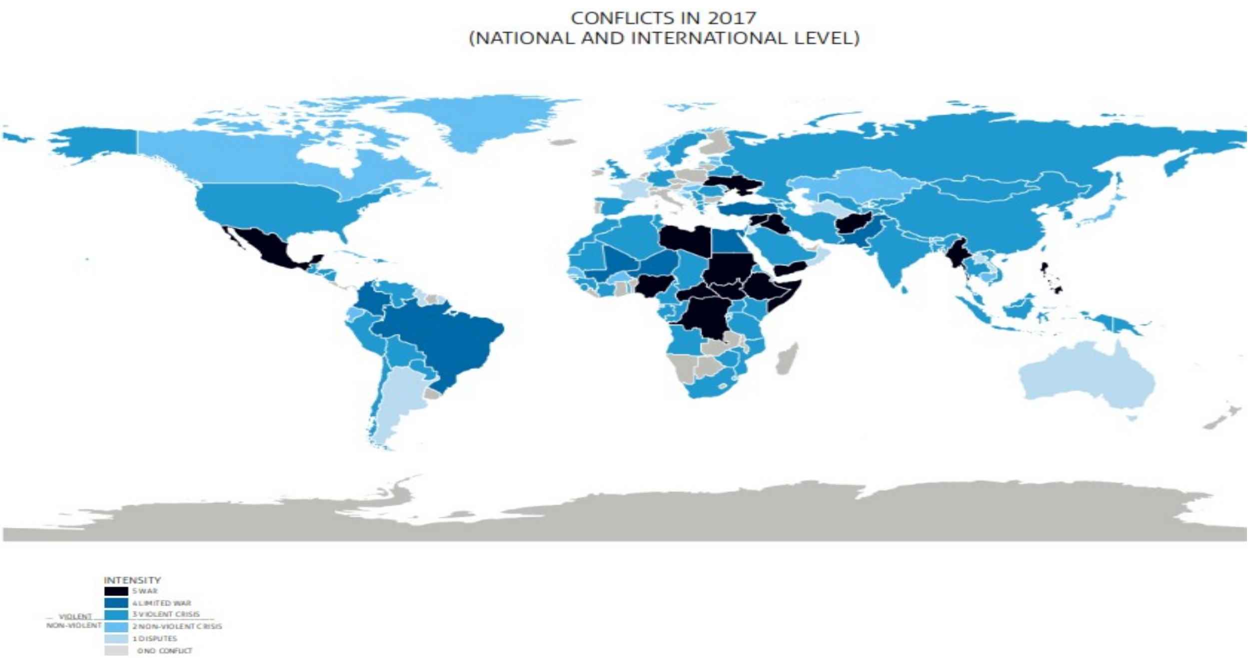

Sursă: Found for peace, 2018[4]

Actualmente, tot în aceste regiuni întâlnim și cea mai mare parte a conflictelor actuale, așa cum poate fi observat și în cadrul fig. nr. 2, preluată din *Barometrul Conflictualității* pe 2017.

Prin urmare,suntem la asentimentul lui Robert Kaplan care afirma că pentru a previziona conflictele următorilor 50 de ani, trebuie să înțelegem lipsa resurselor, ciocnirea rasială și culturală, schimbările climei și ale tipurilor de războaie”[6]. În plus, tot având în vedere regiunile mai puțin dezvoltate, acesta este un teren fertil

Figura nr. 2: O perspectivă panoramică asupra conflictualității la nivel global

Sursă: Barometru conflictualității, 2017[5]

pentru a înțelege implicațiile lipsei resurselor, importanța diferențelor culturale (atât interne dintre diferite grupuri, cât și între statele fragile și cele care intervin în operații de diferite tipuri pe aceste teritorii).

Pe lângă identificarea regiunilor predispuse tensiunilor și chiar manifestării războiului și importanței în cadrul lor a factorilor economici și culturali, un alt aspect deosebit de important pentru conflictualitatea prezentă și pentru cea viitoare este mediul efectiv de desfășurare al acestor tipuri de dinamici. Faptul că dezvoltări de acest gen au tot mai mult loc în mediu urban (ex: Alep, Daraa, Kabul, Kandahar, etc.), ne determină să apreciem faptul că, cei doi factori trebuie analizați și la nivel local, nu numai statal, pentru mediul specific fiecărui oraș în cauză. În mediul urban (ex: Hawija, Deir Ezzor, al-Qaim, etc.), populația poate acționa ca un catalizator al acțiunilor militare, influențată de starea economică și specificitățile culturale, care la rândul lor pot determina modul cum este organizat mediul urban, dar și interacțiunile din cadrul acestuia. De aceea spre exemplu în cazul culturilor ierarhice, fapt care transpune și în mediul urban, populația, în general, respectă legile și regulamentele și este predispusă spre a se raporta la existența unor lideri. De aceea devine foarte important pentru acțiunile militare să fie cunoscute aceste aspecte și să se ia în considerare în cadrul desfășurării operațiilor, cum putem observa în capitala Somaliei orașul Mogadishu. Pe de altă parte, de cele mai multe ori, în cazul zonelor de conflict, spațiul urban este unul multicultural, unde se poate manifesta o luptă pronunțată, pentru superioritate datorită diviziunilor etnice, culturale, ideologice, dar și o interacțiune bazată pe beneficiile rezultate în urma cooperării și schimburilor între etniile conlocuitoare (Istambul, Ierusalim, etc.). Un ultim aspect ce merită menționat din perspectiva regiunilor cu un grad ridicat de conflictualitate, este faptul că o mare parte a statelor au o structură internă tribală, manifestată și în mediul urban, ce poate aduce un cumul de factori sociali volatili, fiind cel mai dificil mediu operațional în care se poate duce, atât o operație militară, cât și o misiune de sprijin logistic sau asistență umanitară. Un exemplu privind organizarea de tip tribal al orașelor îl constituie orașul afgan denumit Bamiyan care datorită regimului de organizare a fost capabil să mențină o stare, de oarecare stabilitate, față de celelalte orașe organizate diferit din Afganistan.

Astfel, discutând despre statele din regiunile cele mai afectate de conflictualitate și despre ceea ce poate fi identificat punctual ca trăsături ale mediului urban de desfășurare a unei operații militare, pentru înțelegerea acestui teren pe care se desfășoară acțiunile, au o importanță deosebită, alături de tipul structurii (dacă este ierarhică sau colectivă, dacă se bazează mai mult pe o alcătuire tribală, etc.) și existența multiculturalității sau componente precum șomajul, sărăcia, suprapopularea, analfabetismul și fricțiunile. Toți acești factori socio-politico-economici pot fi inhibatori sau acceleratori ai discrepanțelor socio-culturale și pot determina elementele cheie în planificarea și executarea operațiilor militare.

Mai mult, abordarea operațiilor din punctul de vedere al aspectelor culturale și economice specifice mediului operațional merită luată în considerare, datorită faptului că se manifestă o schimbare în focalizarea efortului militar, de la cel tehnologic al conflictului, la cel care cuprinde aspecte intelectuale sau umane ale războiului, în care ,,competența și analiza economică și culturală ajută prezicerea acțiunilor inamicului”[7]. De aceea, așa cum observă strategul Milan Vego: ,,Un comandant trebuie să dețină cunoștințe aprofundate și să înțeleagă aspectele politice, economice, diplomatice, etnice, religioase, juridice

și de altă natură ale teatrului de operații în care își desfășoară activitatea, altfel nu va avea succes în îndeplinirea sarcinilor încredințate”[8].

3. Elementele pregătirii culturale ale mediului operațional

Cultura poate fi definită ca un element unificator și coordonator în interiorul unei populații, de aceea ,,respectă reguli privind statutul social și moral, obiceiurile comportamentale și religioase”[9]. Datorită acestor caracteristici, cultura poate constitui un element pivotant cu o importanță deosebită în cadrul unei confruntări armate. Tot pe aceste fundamente, se poate afirma că într-un conflict armat se confruntă două culturi, atât din punct de vedere socio-economic, cât și din punct de vedere militar.

Spre exemplu, o componentă a sistemului cultural este religia, care reprezintă o sursă importantă de valori socio-culturale de bază ale adversarului. Pentru a avea un avantaj în mediul tactic, la nivelul structurilor de comandă trebuie dezvoltată o strategie cu stabilirea clară de obiective tangibile în transformarea convingerilor armatei oponente în atuuri pentru realizarea scopurilor proprii. Pentru ca toate aceste strategii să fie aplicate cu succes, este nevoie de o alocare corespunzătoare de resurse și de un sprijin logistic coerent pentru toate etapele componente ale operației.

Pentru a analiza și a înțelege pe deplin rezistența și puterea unui inamic trebuie, în prealabil, să stabilim caracterul inseparabil dintre cultură și credințe, religia armatei oponente. De asemenea, printr-o analiză operaţională atentă, trebuie identificată şi legătura dintre cultura și ideologia de luptă a oponentului, ținând seama de acest considerent, fiecare cultură are cel puțin două sau mai multe subdiviziuni derivate, fiecare religie are, de asemenea, una sau mai multe subdiviziuni sau secte în aceeași arie geografică. Totodată, în același areal militar există una sau mai multe ideologii operaționale de luptă care pot fi aprofundate și speculate de forțele armate oponente.

Fiecare facțiune militară sau politică are elemente specifice privind cultura și ideologia proprie și, fără îndoială, își propune, în mod pragmatic, să câștige cât mai multă putere prin mijloace mai mult sau mai puțin violente. Acest lucru se realizează prin fructificarea fiecărei schimbări de orientare din sistemul politic sau de securitate a regiunii geografice din care face parte. În acest sens putem afirma că oportunităţile generate de situaţiile neclare şi complexe pot fi exploatate de către oameni și organizații inteligente.

Deși aspectele obișnuite la nivelul populației aflate în zona de operații, cum ar fi grupări sociale, idei, meșteșuguri umane, convingeri și obiceiuri, religie și limbă sunt, aparent, fără importanță, acestea pot schimba, în mod covârșitor, situația reală într-un conflict militar.

Deoarece există puține cercetări privind integrarea și utilizarea aspectelor culturale la nivelul operațional al confruntărilor militare, putem afirma că elementele culturale nu au fost folosite într-un procent acceptabil în planificarea și executarea misiunilor militare.

Strategia militară înglobează aspectele culturale manifestate la nivelul teatrului de operații. Cultura poate influența cel mai important factor din mediul operațional și anume resursa umană. Astfel, este nevoie să se investească, atât în liderii importanți din sfera politică și culturală, cât și în diseminarea informațiilor și percepțiilor transmise de către aceștia.[10]

În aceeași ordine de idei, strategiile aplicabile în domeniul cultural duse la nivelul populației din mediul operațional pot fi utilizate ca un catalizator sau ca o componentă a agresiunii

hibride în cucerirea nonconvențională a unui spațiu sau a unei zone geografice.

Cu toate că s-a dovedit, de-a lungul timpului, că strategia care abordează politica privind aspectele culturale ale regiunii unde se desfășoară acțiunea militară este esențială, armatele din prezent nu își concentrează suficient de mult atenția sau execută în mod incorect pregătirea câmpului de luptă.

În acest moment forțele armate își intensifică eforturile în principal pe dezvoltarea capabilităților de luptă de tip cinetic, în loc să identifice și resurse de câștigarea a unor capacități de modificare a mediului operațional din punct de vedere politico-socio-cultural.

În ultima perioadă, armatele moderne desfăşoară operaţii de tip combat, operaţii de stabilizare şi reconstrucţie sau operaţii în sprijinul păcii în medii operaționale complet ostile, atât din punct de vedere tactic, cât și din punct de vedere economic și cultural. Aceste conflicte, cu toate că au un pronunțat caracter expediționar, s-au transformat în operații de lungă durată, păstrându-și totuși anumite provocări specifice mediului expediționar. Totodată, datorită naturii obiectivelor politice și militare, radicalizarea indivizilor din diferite culturi ale acestor regiuni și țări au influențat în mod semnificativ desfășurarea operațiilor militare.

În majoritatea conflictelor din ultimii 50 de ani s-a creat o falie între cultura populației din mediul operațional și personalul armatelor participante la conflict (manifestat în special în războaiele din Afganistan și Irak), ceea ce a dus la comiterea multor greşeli şi pierderea unor oportunităţi, uneori, de o importanţă semnificativă.

Reducerea discrepanţelor culturale manifestate atât în războaiele purtate în Irak și Afganistan, cât și în celelalte conflicte actuale sau viitoare este considerată o cerință critică în planificarea operațiilor militare. Acest lucru este posibil prin studierea și implementarea lecțiilor învățate în teatrele de operații, a studiilor științifice realizate pe această temă și, nu în ultimul rând, prin aplicarea experienței acumulate de veteranii teatrelor de operații. La nivel operațional contractarea de personal civil cu un înalt grad de specializare și cercetători care pot dezvolta diferite metode și tehnici de suport cultural și exerciții de antrenament pentru unitățile dislocate.

Suma acestor eforturi este una evidentă și anume de a dezvolta o înțelegere mai cuprinzătoare a culturii și a elementelor care pot influența desfășurarea operațiilor militare expediționare. Este demonstrat de numeroși cercetători[11] faptul că informațiile acumulate din punct de vedere cultural beneficiază și sunt aplicate de unitățile de la nivel operativ și tactic, cu relativ puține influențe la nivel strategic.

Înțelegerea importanței utilizări culturii la nivel tactic, poate oferi beneficii tangibile la nivelul operațiilor militare, doar dacă informaţiile privind aspectele culturale ale mediului operațional nu sunt folosite în mod restrâns, ducând la o diminuare a folosirii metodelor neletale.

În ultimele două decenii, excepția a devenit regulă, și anume ponderea conflictelor de ordin asimetric și hibrid, a misiunilor de stabilitate și umanitare a crescut, în raport cu cele clasice. Acest lucru s-a datorat și acțiunii unora dintre factorii culturali.

Intersecția dintre două civilizații/culturi, și anume dintre populația indigenă și armată, care desfășoară operații militare pe un anumit teritoriu, de nenumărate ori duce la crearea unor situaţii neclare şi sensibile, care pot constitui premisa unui conflict suplimentar.

Un exemplu îl reprezintă faptul că în întâlnirile desfășurate între comandanți, începând de la nivel tactic și până la nivel strategic, cu conducători sau chiar persoane obișnuite ale populației indigene, sunt pregătite din punct de

vedere informațional privind obiceiurile culturale ale partenerilor de discuții[12].

Însă, la nivel de execuție nu se aplică același standard, militarii nefiind întotdeauna consiliați în ceea ce privește interacțiunile, mult mai numeroase, cu populația indigenă. Din cauza acestui fapt, soldații, care sunt mai puțin experimentați decât liderii lor, sunt nevoiți să învețe obiceiurile culturale pe parcursul misiunii. Ar trebui, în opinia noastră, să se țină cont de faptul că unele din aceste interacțiuni culturale pot fi unele nefericite, putând periclita îndeplinirea misiunii[13].

Prin urmare, considerăm că accentul pus pe educație și familiarizarea cu noțiunile culturale trebuie plasat în mod corespunzător de la nivelul inferior la cel superior al forței armate.

Diversitatea culturilor întâlnite la nivel teatrului de operații este o constantă în majoritatea misiunile executate, de aceea este nevoie de o cunoaștere cu acuratețe a obiceiurilor și culturilor prezente în regiunile respective, datorită faptului că, de multe ori, populații din regiuni relativ apropiate, aflate la distanțe de ordinul zecilor de kilometri pot avea culturi fundamental diferite sau diametral opuse, care de multe ori, sunt în conflict unele cu altele.

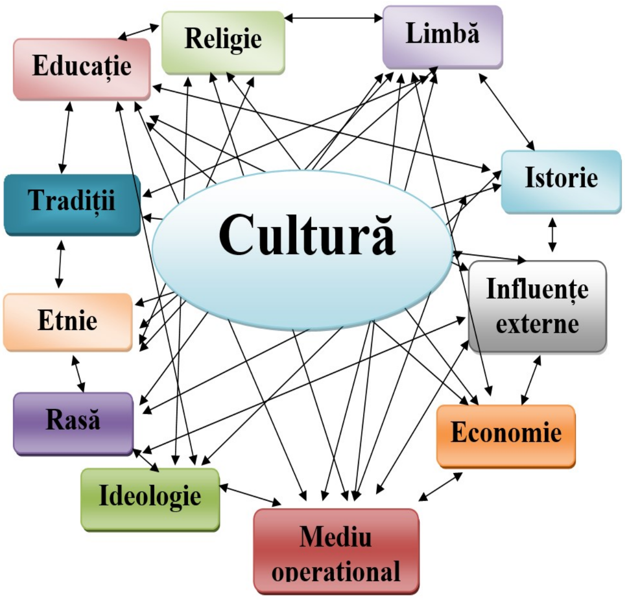
Practica de la nivelul teatrului de operații a dovedit faptul că subunități operaționale, pot întâlni în aria de răspundere o mare varietate de comportamente, convingeri și perspective care au rădăcini în culturile locale și pot afecta îndeplinirea misiunii, situație manifestată în operațiile duse împotriva ISIS din orașul Sinsenk situat la granița între Irak și Turcia.

Din acest motiv, unitățile tactice sunt cele mai potrivite pentru a se concentra asupra modului în care prezența și acțiunile lor vor fi percepute în ariile lor de responsabilitate locale. În plus, o gamă variată de culturi, din cadrul unui mediu operațional, va limita opțiunile de a influența aspectele culturale la nivelul de comandă operațională.

La nivelul armatelor moderne, datorită lecțiilor învațate la nivelul teatrelor de operații, se tendința de a se elabora proceduri care sunt fie axate pe elementele mai puțin cinetice ale mediului operațional și anume cele: politice, economice, sociale, de rasă, de etnie și ideologice.

Cultura fiind un concept complex, care constă în nenumărate interacțiuni complexe între factorii prezenți în mediul operațional (Figura nr. 3), scopul analizei unor asemenea factori este în primul rând de a determina credințele, valorile, atitudinile și scopurile populației indigene și al doilea rând acela de a evalua probabilitatea reacțiilor la cursuri specifice ale acțiunilor militare.

Figura nr. 3: Elementele pregătirii culturale a mediului operațional

Sursă: A., G. James, 2004[14]

De asemenea, pot fi considerate elemente ale înțelegerii culturale ale mediului operațional și următoarele aspecte:

- *recunoașterea culturală* – încorporarea culturilor de tip generic în pregătirea militară

generală, diseminând informații despre factorii și elementele culturale;

- *conștientizarea culturală* – expunerea unor aspecte culturale de bază, cum ar fi evoluția culturală, supraviețuirea limbilor străine, ce este corect sau neoportun în abordarea unei culturi;

- *înțelegerea culturală* – conștientizare mai profundă a culturii specifice care sprijină conducătorii militari în luarea deciziilor, pe baza unor argumente precise, în procesele de gândire și ale factorilor motivanți;

- *competența culturală* – fuziunea înțelegerii culturale militare cu inteligența culturală, care permite o viziune concentrată asupra operațiilor militare. Competența culturală oferă informații ale intențiilor anumitor organizații militare sau populații indigene.

Chiar dacă anterior am adus în atenție una dintre definiițiile culturii, ca un punct de plecare în înțelegerea necesității abordării acestui aspect în mediul operațional, în continuare va urma o altă serie de definiții cu scopul de a evidenția acele elemente esențiale pentru desfășurarea activităților militare. Una dintre definițiile culturii este: ,,această sumă complexă care include cunoștințe, credințe, artă, legea, morala, obiceiurile și orice alte capacități și obiceiuri dobândite de om ca membru al societății”[15], continuând cu o altă definiție a culturii, cum ar fi ,,programarea colectivă a minții care distinge membrii unei categorii de oameni de alta”[16]. În acest sens, putem afirma că elementele componente ale culturii integrează aspecte esențiale pentru desfășurarea campaniilor militare.

Cultura militară[17], pe de altă parte, este reprezentantă de arta militară care descrie un set de relații între comandanți si subordonați și produsele acestor relații, cum ar fi planuri, concepte, doctrine. De asemenea, arta militară ,,creează premisele cognitive necesare creării operațiilor la nivel tactic, operațional și strategic”[18].

Cultura, indiferent cum este definită, este unul din elementele fundamentale care pot explicarea comportamentului uman. În mediul operațional contemporan, comportamentul uman este unul primordial în rândul populației indigene și al armatei care desfășoară operații în mediul respectiv, deoarece rezultatele dorite pot fi atinse doar cu un comportament previzibil și controlabil.

În acest cadru, arta militară oferă contextul doctrinar și impulsul de a asigura cunoașterea culturală necesară de la nivelul teatrului de operații și *know-how*-ul privind modul de abordare a rețelelor sociale, etnice și religioase.

Cu toate acestea, problemele culturale care se vor prezenta la nivelul conflictelor viitoare vor fi, cu siguranță, foarte numeroase și se vor manifesta sub diverse forme. Comandanții acțiunilor militare, care vor poseda o cunoaștere amplă culturală a mediului operațional în care acționează, vor fi mai bine pregătiți să navigheze într-un context cultural complex.

4. Cadrul economic și importanța acestuia în desfășurarea unei operații militare

Comandanții de astăzi pot utiliza o serie largă de instrumente pentru a-și atinge obiectivele militare, dar în același timp trebuie să fie capabili să folosească resursele avute la dispoziție într-o ordine coerentă și eficace pentru a reuși în îndeplinirea misiunii.

Pentru a face față provocărilor mediului operațional actual și chiar viitor, comandanții militari și structuri logistice ale campaniei trebuie să creeze grupuri de lucru sau compartimente care au ca sarcină primordială evaluarea și analiza mediului economic din teatrul de operații. Acest compartiment va furniza comandanților analize

şi informații privind situația curentă și dinamica mediului economic.

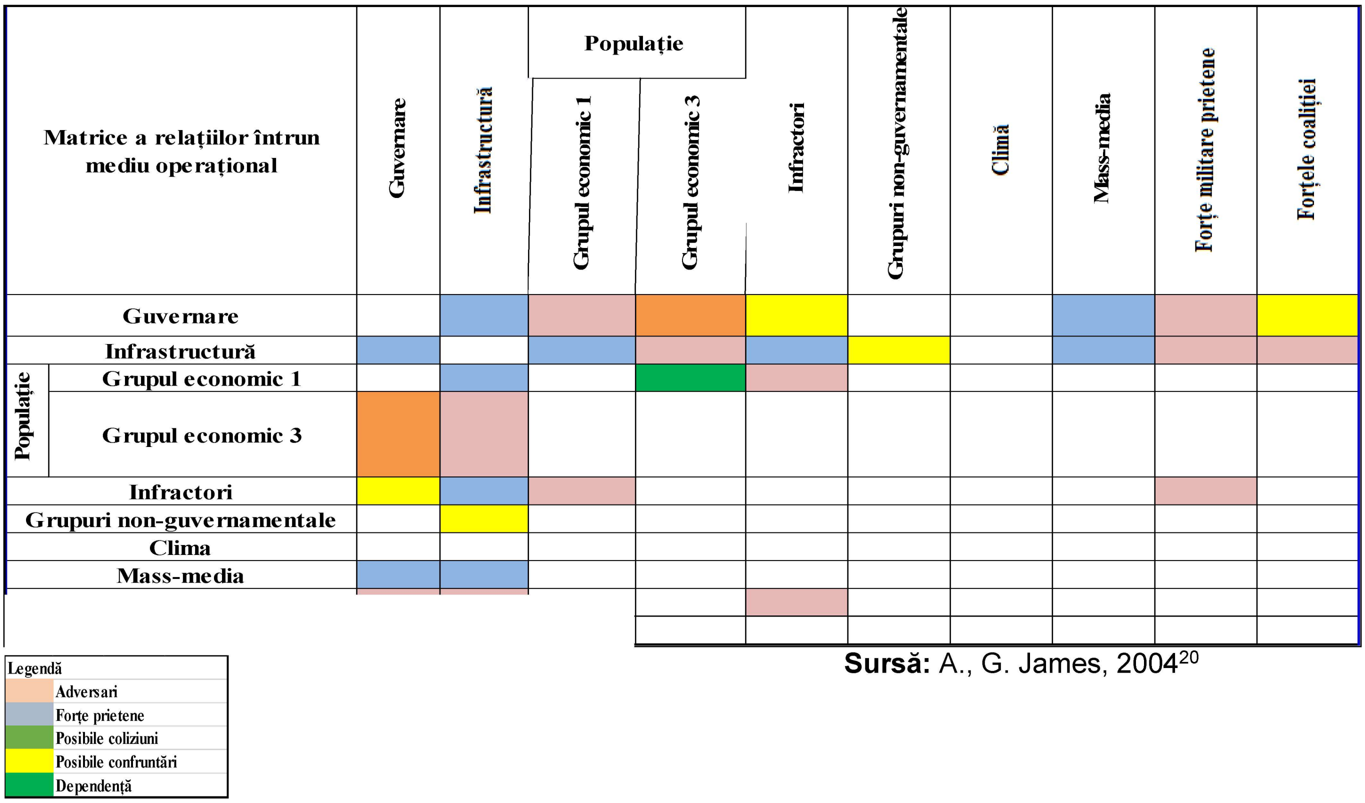
De asemenea, compartimentul cu sarcini de analiză economică va sprijini în mod direct planificarea operațională prin furnizarea unor informații și expertize economice care pot fi încorporate în planificarea primară a sprijinului logistic al operației.

Totodată, acest compartiment poate coopera cu experți civili din domeniul economic cu o bogată experiență care pot furniza o expertiză de calitate ce poate face diferența, în sens pozitiv, în ceea ce privește îndeplinirea misiunii finale. La nivelul comenzii militare, această celulă ar fi compusă din economiști civili profesioniști cu experiență în domeniul economiei și supravegherea și auditarea programelor economice la nivel macro, pentru a oferi o imagine cât mai cuprinzătoare în ceea ce privește oportunitățile care se pot fructifica din punct de vedere al sprijinului logistic real. Utilizarea componentelor economice nu este un concept nou în desfășurarea conflictele militare, de aceea ,,iscusința militară pură nu este suficientă. Un spectru larg de acțiuni militare, paramilitare și civile trebuie combinate pentru a produce succese. Inamicul folosește confruntarea în plan economic și politic, propaganda și agresiunea militară comasată într-o combinație complexă. Pentru a câștiga un conflict, militarii trebuie să înțeleagă și să îmbine acțiunile politice, economice și civile cu eforturile militare”[19].

La nivelul planificării și executării misiunilor există și termenul economic intelligence care reprezintă procesarea informațiilor economice și financiare într-o manieră care contribuie la construirea unei imagini elocvente pentru comandant. Analiza și dinamica economică, reprezintă arta înțelegerii în avans a ceea ce s-ar putea întâmpla dacă operațiile sunt executate conform planului.

Unul dintre cele mai uzitate instrumente privind analiza relațiilor prezente într-un mediu operațional îl reprezintă matricea relațiilor, ilustrată în Figura nr. 2; aceasta însumează un cumul de factori care dețin influențe relevante în cadrul mediului operațional și îi integrează pentru a defini relațiile

Figura nr. 4: Matricea relațiilor dintr-un mediu operațional

Sursă: A., G. James, 2004[20]

dintre acești factori.

Analiza economică operațională ar putea fi interpretată ca fiind subordonată finanțării/alocării resurselor financiare pentru desfășurarea faptului că analiza mediului economic din teatrul de operații se centrează pe strângerea de informații relevante pentru stabilirea avantajului operațional, în timp ce alocarea bugetară presupune finanțarea executării suportului logistic.

O analiză economică eficientă ar fi capabilă să furnizeze instrumentele necesare depășirii decalajul dintre capacitatea actuală de gestiune financiară și cerințele de planificare necesare pentru a sprijini obiectivele de nivel operațional.

De asemenea, în urma unor analize economice detaliate, comandații operaționali, dacă au această delegare de competență, pot investi în economiile țărilor în care se desfășoară operația militară, în mod indirect, prin lucrări de infrastructură, investiții în capabilități logistice, activități socio-culturale care pot avea un impact pozitiv asupra economiei țărilor din teatrul de operații. Un exempluu în acestă direcție îl constituie investițiile realizate de către armata americană în infrastructura afgană (poduri, șosele, baze militare, etc.).

Considerații finale

Putem afirma că este evidentă necesitatea evaluărilor economice și culturale la nivelul teatrelor de operații și pot oferi instrumente și tehnici eficiente în realizarea obiectivelor propuse la nivel operațional.

Dintr-o analiză sumară rezultă faptul că, documentele de planificare a operațiilor militare sunt dificil de îmbunătățit cu elemente economice și culturale ale mediului operațional.

Rolul și impactul componentelor culturale și economice ale unei operații nu pot fi subevaluate, având în vedere faptul că războaiele moderne sunt purtate între adversari motivați social, religios și economic. Acordarea unei importanțe necorespunzătoare acestor aspecte a dus la eșecul unor campanii militare, chiar dacă ele au fost purtate între oponenți de calibru diferit. Nu de puține ori armatele mai puțin dotate tehnologic și numeric, au avut câștig de cauză în detrimentul unor armate mult mai bine echipate și încadrate, datorită utilizării aspectelor culturale, sociale, fundamentalizării ideologiilor religioase și ale factorilor economici locali.

Datorită acestor aspecte complexe, este nevoie de doctrine și regulamente adaptate la cerințele mediului operațional și particularitățile teatrelor de operații pentru a putea fi folosite la adevărata lor valoare.

Pentru a preîntâmpina eventualele probleme privind aspectele economice și culturale ale teatrului de operații, este necesar ca liderii militari să creeze un nivel mai profund al competențelor socio-economice prin utilizarea cunoștințelor de specialitate în toate etapele operațiilor militare.

În condiţiile mediului operaţional contemporan, comandanţii trebuie să depună eforturi susţinute pentru a atinge nivelul necesar şi suficient de competență în plan economic şi cultural, astfel încât să exploateze oportunităţile ce pot apărea în dinamica situaţiei operaţionale. Aceasta se va manifesta în abilitățile necesare pentru a înțelege adversarul și pentru a conduce operațiile neletale ale războiului.

Se observă, de-a lungul timpului, faptul că majoritatea războaielor pot fi definite ca ciocniri ale civilizațiilor, acestea având și componente economice și culturale. De-a lungul istoriei, aceste aspecte au declanșat majoritatea războaielor, dar,

în aceeași măsură, le-au şi condus spre soluţionare.

Transformarea de la gradul de conștientizare a implementării economice și culturale la competența propriu-zisă privind aceste elemente poate aduce un plus în planificarea, executarea și realizarea obiectivelor unei operații militare, deoarece tendința la nivel global este de a limita decalajele social-culturale și economice în contextul unui mediu operațional interconectat și globalizat.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

[1] Carl von Clausewitz, *On War*, Editat și tradus de către M Howard and Pare, Princeton University Press, Princeton, 1976, trad. proprie, p. 593.

[2] James Gordon*, Cultural Assessments and Campaign Planning,* Fort Leavenworth, Kansas, 2004, p. 1.

[3] Cf Deciziei Militare nr. MC.402 din aprilie 1997 a Comitetului Militar NATO semnată de directorul Statului Major Militar Internațional, termenul oficial cu care se operează pentru a evidenția acțiunile de natura psihologică este de „operaţii psihologice", prescurtat PSYOPS, care reprezintă: ansamblul de măsuri și activități specifice, planificate, organizate și aplicate în timp de pace, în situații de criză și la război, cu scopul de a modifica atitudinile și comportamentul unor indivizi sau grupuri umane bine determinate într-o direcție favorabilă obiectivelor urmărite de cei care le inițiază, precum și de a preveni folosirea eficace a acestor activități de către un inamic sau adversar", disponibil la http://www.rasfoiesc.com/educatie/istorie/POLITICA-NATO-PRIVIND-PSYOPS-O43.php, accesat la 10.02.2018.

[4] *Indicele Fragilității Statale*, Fondul pentru Pace, disponibil la http://fundforpeace.org/fsi/, accesat la data de 10.02.2018.

[5] *Barometrul Conflictualității*, Heidelberg Institute for International Conflict Research, disponibil la https://hiik.de/conflict-barometer/current-version/?lang=en, accesat la data de 10.02.2018.

[6] Robert D. Kaplan, *The Coming Anarchy*, New York: Random House, 2000, pp. 18-19.

[7] James Gordon, 2004, *op. cit.,* p. 37.

[8] Milan Vego, *Operational Art: Theory and Practice* (Newport, R.I.: Naval War College, 2007),trad. proprie*,* p. XI-4.

[9] Bronislaw Malinowski, *A Scientific Theory of Culture and Other Essays* (Chapel Hill, NC: The University of North Carolina Press, 1944), p. 43.

[10]Daniel, P. Franklin, Michael J. Baun, eds., *Political Culture and Constitutionalism,* New York: M.E. Sharpe, Inc., 1995, pp. 2-7.

[11] Sociocultural Systems*:The Next Step in Army Cultural Capability*, Linda Roan eCrossCulture Corporation, U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, 2013, disponibil la http://citeseerx.ist.psu .edu/ viewdoc/download?doi=10.1.1.901.3989&rep=rep1&type=pdf, accesat la 23.02.2018.

[12] Reinhart, W., H., *Taking Culture to the Next Level: Forces Deploying to Arab and Middle Eastern Countries,*Washington, 2006, pp. 14-17.

[13] *Ibidem*, pp. 21-26.

[14]James Gordon, 2004, *op. cit.*, p. 35.

[15]Edward B Tylor, *Primitive Culture,* New York, 1920, p. 1.

[16]Geert Hofstede, ,,National Cultures and Corporate Cultures", *Communication Between Cultures,* eds. L.A. Samovar and R.E. Porter, Wadsworth, 1984, p. 51.

[17]Acest concept (cultura militară) a evoluat de-a lungul timpului, aşa cum se întâmplă, de cele mai multe ori cu noţiunile specifice ariei relaţiilor internaţionale, geopoliticii şi studiilor de securitate. Pe de altă parte, evoluţia unor concepte este dictată şi de evoluţiile societale complexe la nivel global.

[18] Milan Vego, *Operational Art: Theory and Practice* (Newport, R.I.: Naval War College, 2007),trad. proprie, p. I-9.

[19] Joint Publication (JP) 1-0 *Doctrine for the Armed Forces of the United States,* Washington DC, 2009, Trad. proprie, p. I-6.

[20] James Gordon, 2004, *op.cit.*, p. 33.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, Army Field Manual (FM) 1-06, *Financial Management Operations,* Washington DC, Department of the Army, 2010.
2. ***, CHAIRMAN, U.S. Joint Chiefs of Staff, *Joint Operations Planning*, draft, Joint Publication (JP) 5-0,Washington, D.C., 2010, pp. III-17.
3. ***, Defense Science Board, *Understanding Human Dynamics*, Defense Science Board Task Force Report, Washington, D.C.: Office of the Undersecretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics, 2009.
4. ***, Defense Science Board, *Understanding Human Dynamics*, Defense Science Board Task Force Report, Washington, D.C.: Office of the Undersecretary of Defense for Acquisition, Technology, and Logistics, 2009.
5. ***, Joint Publication (JP) 1-0 *Doctrine for the Armed Forces of the United States,* Washington DC, 2009, pp. I-6.
6. ***, U.S. Army and U.S. Marine Corps, *Counterinsurgency*, Field Manual (FM) 3-24/Marine Corps Warfighting Publication (MCWP) 3-33.5, Headquarters Department of the Army, Washington, 2006, pp. 1-15.
7. ***, United States Marine Corps, *Integrated Cultural Resources Management Plan: Marine Corps Recruit Depot, Parris Island*, Champaign, 2001.
8. FRANKLIN, Daniel, P. and Michael J. Baun, eds., *Political Culture and Constitutionalism,* New York: M.E. Sharpe, Inc., 1995.
9. KAPLAN, Robert D., *The Coming Anarchy*, New York: Random House, 2000.
10. KENNETH, Allard,. *Somalia Operations: Lessons Learned*, Washington DC, National Defense University Press, 1995.
11. GORDON, James, *Cultural assessments and campaign planning*, Leavenworth, 2004.
12. KILCULLEN, David, J., *Fundamentals of Company Level Counterinsurgency - Iosphere,* 2006, 29-30, http://www.au.af.mil/au/awc/info-ops/iosphere /iosphere_summer06_kilcullen.pdf, accesat în data de 10.02.2018.
13. LEWIS, Bernard, *What Went Wrong.* New York: Oxford University Press, 2002.
14. MEDBY, Jamison, Jo, and GLENN, Russell, W., *Street Smart: Intelligence Preparation of the Battlefield for Urban Operations,* Santa Monica, 2002.
15. NEIL, Jamieson, L. *Understanding Vietnam*. Berkeley, CA: University of California Press, 1993.
16. PEPPER, Joseph, *Winning the Counter-insurgency Fight in Iraq: The Role of Political Culture in Counterinsurgency Warfare 2003-2006 in Iraq*, Leavenworth, 2005.
17. POTTS, Andrew A., *The Immersion Effect,* Monterey, 2016.
18. SCALES, Robert, H., Jr., *Culture-Centric Warfare - United States Naval Institute Proceeding*, Washington, 2004.
19. TYLOR, Edward B., *Primitive Culture,* New York, 1920.
20. VEGO, Milan, *Operational Art: Theory and Practice,* Newport, R.I.: Naval War College, 2007.
21. WUNDERLE, William, D., *Through the Lens of Cultural Awareness: A Primer for U.S. Forces Deploying to Arab and Middle Eastern Countries,* Washington D.C.: Headquarters Department of the Army, 2006.

***

Rolul și impactul componentelor culturale și economice ale unei operații nu pot fi subevaluate, având în vedere faptul că războaiele moderne sunt purtate între adversari motivați social, religios și economic. Acordarea unei importanțe necorespunzătoare acestor aspecte a dus la eșecul unor campanii militare, chiar dacă ele au fost purtate între oponenți de calibru diferit. Nu de puține ori armatele mai puțin dotate tehnologic și numeric, au avut câștig de cauză în detrimentul unor armate mult mai bine echipate și încadrate, datorită utilizării aspectelor culturale, sociale, fundamentalizării ideologiilor religioase și ale factorilor economici locali.

Putem afirma că este evidentă necesitatea evaluărilor economice și culturale la nivelul teatrelor de operații și pot oferi instrumente și tehnici eficiente în realizarea obiectivelor propuse la nivel operațional.

COLOCVIU STRATEGIC *este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce prezintă principalele rezultate ale unor studii de cercetare, sintezele unor evenimente ştiinţifice, opiniile şi punctele de vedere ale masteranzilor şi doctoranzilor, implicaţi în cercetarea ştiinţifică din domeniul apărării şi securităţii.*

COLOCVIU STRATEGIC
Supliment al revistei Impact Strategic
Redactor: ACS Cătălina Todor
ISSN Online 1842-8096; ISSN-L 1841-7396
611/2018

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.04, Fax 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http//:cssas.unap.ro